

บทที่ 1

บทนำ

1.1 บทนำ

มูลนิธิโครงการหลวงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาระดับคุณภาพชีวิตของครัวเรือนเกษตรกรบนพื้นที่สูง และในขณะเดียวกันยังเป็นหน่วยงานหลักในการสนับสนุนให้เกิดการค้นคว้าวิจัย ตลอดจนการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีกับระบบการเกษตรบนพื้นที่สูง เพื่อการผลิตสินค้าพืชผักปลอดภัยและพืชผักอินทรีย์ร่วมกับหน่วยราชการต่าง ๆ ซึ่งผลของการพัฒนาดังกล่าวได้ปรับเปลี่ยนกิจกรรมการผลิตของเกษตรกรให้ตระหนักถึงสภาพแวดล้อมและการผลิตเพื่อคำนึงถึงความปลอดภัยต่อผู้บริโภค โดยมีพื้นที่การดำเนินงานโครงการประมาณ 1.6 ล้านไร่ ครอบคลุมใน 5 จังหวัด ภาคเหนือของประเทศไทย ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน พะเยา และแม่ฮ่องสอน (มูลนิธิโครงการหลวง, 2556)

โครงการขยายผลโครงการหลวงแม่สลองก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2553 ตั้งอยู่ในตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย มีพื้นที่ครอบคลุมทั้งหมด 64,927.56 ไร่ มีหมู่บ้านเป้าหมาย 25 กลุ่มบ้าน 15 หมู่บ้าน ครอบคลุม 3 ตำบล 2 อำเภอ มีจำนวนประชากร 2,003 ครัวเรือน 16,620 คน ลักษณะการประกอบอาชีพของชุมชนส่วนใหญ่ในพื้นที่ตำบลแม่สลองนอก ประกอบอาชีพหลัก คือ ทำการเกษตรโดยการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์แบบวิถีเกษตรดั้งเดิม ไร่ละ 75 ไร่ อาชีพรองลงมาคือ รับจ้างทั่วไปทั้งในและนอกพื้นที่ไร่ละ 20 ไร่ และมีอาชีพเสริมคือการค้าขายคิดเป็นไร่ละ 5 ตามลำดับ (องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สลองนอก, 2557) ทั้งนี้ โครงการขยายผลโครงการหลวงแม่สลองทำหน้าที่หลักในการส่งเสริมให้ความรู้ด้านการปลูกพืช การแก้ไขปัญหาโรคและแมลง ตลอดจนการส่งเสริมการตลาดโดยประสานงานกับพ่อค้านอกท้องถิ่นเพื่อรับซื้อผลผลิตของเกษตรกร เนื่องจากโครงการขยายผลโครงการหลวงแม่สลองยังไม่มีนโยบายการรับซื้อผลผลิตของเกษตรกร (เขาวเรศ เขาวนพูนผลและคณะ, 2557) จากรายงานของสำนักงานเกษตร อำเภอแม่ฟ้าหลวง (2557) พื้นที่ตำบลแม่สลองนอก มีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด 15,049 ไร่ ซึ่งมีรายได้เฉลี่ยที่มาจากภาคการเกษตรประมาณ 25,623 บาทต่อครัวเรือนต่อปี ประกอบไปด้วยอาชีพต่าง ๆ ได้แก่

(1) การทำนา เป็นการผลิตข้าวเพื่อบริโภคในครัวเรือน แบ่งเป็นการปลูกข้าวไร่จำนวนทั้งสิ้น 2,675 ไร่ มีผลผลิตเฉลี่ย 315 กิโลกรัมต่อไร่ และผลผลิตรวม 842.63 ตันต่อปี และมีพื้นที่การทำนาปีเพียง 189 ไร่ โดยมีผลผลิตเฉลี่ย 550 กิโลกรัมต่อไร่ โดยมีผลผลิตรวมทั้งสิ้น

ประมาณ 103.95 ตัน ซึ่งผลผลิตข้าวในแต่ละปีไม่เพียงพอต่อการบริโภคในครัวเรือน เนื่องจากผลผลิตที่ได้ต่อไร่ค่อนข้างต่ำ

(2) การปลูกพืช มีการปลูกพืชชนิดต่าง ๆ เพื่อการจำหน่ายและบริโภค มีพื้นที่การปลูกพืชทั้งสิ้น 12,185 ไร่ ประกอบด้วย

(2.1) พืชไร่ ส่วนใหญ่คือปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ พื้นที่ 2,083 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 98.35 ของพื้นที่การปลูกพืชไร่ทั้งหมด 2,118 ไร่ ให้ผลผลิตเฉลี่ย 600 กิโลกรัมต่อไร่ รวมผลผลิตทั้งสิ้น 977.4 ตันต่อปี และมีการปลูกพืชไร่อื่น ๆ เช่น ถั่วลิสง ถั่วดำและถั่วแดง แต่มีปริมาณเพียงเล็กน้อย

(2.2) ไม้ผลและไม้ยืนต้น พื้นที่ส่วนใหญ่จะมีการปลูกชา ประกอบด้วยชาอู่หลงและชาอัสสัม มีพื้นที่ปลูกจำนวนทั้งสิ้น 5,050 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 226.29 กิโลกรัมต่อไร่ และมีผลผลิตรวม 1,142.3 ตันต่อปี รองลงมา คือ พลัม/เชอร์รี่ มีพื้นที่ปลูกจำนวน 2,480 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 800 กิโลกรัมต่อไร่ โดยมีผลผลิตรวม 2,180 ตันต่อปี และกาแฟอาราบิก้า มีพื้นที่ปลูกทั้งหมด 1,430 ไร่ และมีผลผลิตเฉลี่ย 195 กิโลกรัมต่อไร่ และผลผลิตทั้งหมด 186 ตันต่อปี

(2.3) พืชผัก ซึ่งผักส่วนใหญ่ที่ปลูก ได้แก่ มะเขือเทศ กะหล่ำปลี รากชูกะเน้า ถั่วลันเตา หน่อไม้ฝรั่งและพืชผักอื่น ๆ ซึ่งมีพื้นที่ปลูกรวมทั้งสิ้น 194 ไร่

(3) การเลี้ยงสัตว์ ในแต่ละหมู่บ้านมีการเลี้ยงสัตว์เพื่อใช้ในการบริโภคในครัวเรือน การประกอบพิธีทางศาสนาต่าง ๆ และเพื่อจำหน่าย ได้แก่ ไก่ดำ สุกรและเป็ดเทศ ซึ่งมีการเลี้ยงไก่ดำจำนวนมากถึง 8,443 ตัว สำหรับสัตว์ใหญ่ที่มีการเลี้ยง ได้แก่ โคเนื้อและกระบือ มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 491 ตัว ทั้งนี้การพัฒนางานด้านปศุสัตว์นั้นศูนย์วิจัยและถ่ายทอดเทคโนโลยีเชียงราย ได้วิเคราะห์พื้นที่ศักยภาพการผลิตไก่ดำ ซึ่งเป็นไก่เนื้อและกระดุกดำในพื้นที่โครงการขยายผลโครงการหลวงแม่สลองตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 และถ่ายทอดเทคโนโลยีดังกล่าวแก่ชุมชนในปี พ.ศ. 2548 เป็นต้นมา (สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดเชียงราย, 2556) ต่อมากระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีร่วมกับภาควิชาสัตวศาสตร์และสัตว์น้ำ คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้ดำเนินการพัฒนาอาชีพการเลี้ยงไก่กระดุกดำให้มีศักยภาพและมั่นคง (สุชน ตั้งทวีวัฒน์และคณะ, 2556) ให้เป็นสินค้า OTOP และเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกร

จากสภาพพื้นที่และจำนวนประชากรดังกล่าวข้างต้นโครงการขยายผลโครงการหลวงแม่สลองถือได้ว่าเป็นชุมชนขนาดใหญ่และเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในการชมวิถีชีวิตชุมชนของพื้นที่สูงที่สำคัญในจังหวัดเชียงราย จึงมีความต้องการใช้สินค้าเกษตรทั้งเพื่อการบริโภคในชุมชนและเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว โดยเกษตรกรในพื้นที่มีการนำผลผลิตไปจำหน่ายเองในตลาดชุมชนและตลาดภายนอกชุมชน การศึกษาครั้งนี้ จึงมุ่งศึกษาความต้องการสินค้าเกษตรในแต่ละช่วงเวลา

รวมถึงการศึกษาโอกาสทางการตลาดทั้งภายในและภายนอกชุมชน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการส่งเสริมอาชีพด้านการเกษตรในพื้นที่โครงการขยายผลโครงการหลวงแม่สลองต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์

1.2.1 เพื่อศึกษาความต้องการสินค้าเกษตรของชุมชนในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สลอง

1.2.2 เพื่อศึกษาโอกาสทางการตลาดของสินค้าเกษตรทั้งภายในและภายนอกชุมชนในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สลอง

